

NİNİNİ-MASAL-RAP ÜÇGENİNDE TOPLUMSAL ELEŞTİRİ VE METİNLERARASILIK

*Erol AKSOY**

ÖZET

İletişim, insanoğlunun doğası gereği vazgeçemeyeceği bir araçtır. Bu nedenle insan, bireysel yaşamdan toplumsal yaşama geçerken tecrübesini, bilgisini, görgüsünü ve sahip olduğu değerler bütünü diğer insanlara ve yeni kuşaklara aktarabileceği iletişim sistemleri oluşturmuştur. Bu iletişim sistemleri ise zaman içerisinde değişim ve dönüşümler yaşayıp farklılaşmalara uğrayarak çağa ayak uydurmaktadır. Toplumsal iletişim sistemimiz sözlü ortamdan yazılı ortama akabinde elektronik araçların devreye girmesiyle de elektronik ortama taşınmıştır.

Toplumsal iletişim sisteminin önemli elemanlarından biri yüzlerce yıllık gelenekten gelen sözlü kültür ürünleri ise bir diğeri de müziktir. Günümüzün elektronik iletişim ortamında özellikle popüler müzik ve onun tüketim kültürü, bir yaşam tarzı sunarak oluşturduğu hayran kitlesini peşinden koşturan, kimi zaman bu hayran kitlesini belli doğrultularda yönlendiren bir iletişim kanalı konumundadır. Bu iletişim kanalı, politik duygu ve düşünceleri topluma iletme, böylece aynı politik duruşu sergileyen bir dinleyici kitlesi oluşturma amaçlarıyla da kullanılmaktadır. “Politik pop” kavramı içerisine dâhil olan bu örneklerin kimi zaman sözlü kültür ürünleriyle harmanlanarak dinleyicilere sunulduğu da görülmektedir.

İşte bu çalışmada Walter Ong’un “ikincil sözlü kültür” şeklinde adlandırdığı kavramın çerçevesi içerisinde binlerce yıllık sözlü kültür ürünlerimizden olan ninni ve masal türlerinin popüler müzik sanatçılarından Candan Erçetin’in “Ninni” isimli şarkısında bir iletişim malzemesi olarak kullanılışı ele alınacak, aynı zamanda sanatçının vermek istediği politik ve toplumsal mesajlarla bu türlerin özellikleri üzerinden kurduğu semboller dünyası metinlerarasılık ilişkisi bağlamında aydınlatılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ninni, masal, rap, toplumsal eleştiri, metinlerarasılık.

* Okt., Erciyes Ü. Rektörlük Türk Dili Böl. El-mek: erol@erciyes.edu.tr

SOCIAL CRITICISM AND INTERTEXTUALITY IN THE TRIANGLE OF LULLABY-FAIRY TALE-RAP

ABSTRACT

Communication is a tool that human beings cannot do without. So the mankind created systems which are useful to transfer information about their experiences, culture and tradition, as a transition from the individual life to social life. These communication systems went through changes and transformations in time as an adaptation to the era. Our communal system was located from the vocal environment to written environment. Then with the technological developments now it is in the electronic environment.

If one of the most essential elements of social communication system is verbal culture products rooting from a tradition of hundreds of years, another element is music. In electronic communication environment of our day, especially popular music and its consumption culture is in a position of a communication channel that attracts its fanbase it created by offering a lifestyle and sometimes directs that fanbase towards specific directions. This communication channel carries the aims to transmit politic emotions and thoughts to the society and therefore to create an audience that express the same political stance. It is also observed that these examples, included in “politic pop” concept, are presented to listeners after mixing them with verbal culture products.

In this work; the use of lullaby and fairytales, our verbal culture products for thousands of years, in Candan Erçetin’s song named “Ninni” (“Lullaby”) as a communication way within the scope of Walter Ong’s concept of “secondary verbal culture” and also the World of symbols that the artist build on qualities of these types and political and social messages that the artist is trying to transmit will be enlightened within the context of intertextuality relationship.

Key Words: Lullaby, fairytale, rap, social criticism, intertextuality.

“İletişim bilginin, fikirlerin, duyguların, becerilerin, vb.nin simgeler kullanılarak iletilmesidir.” (Mutlu 1994: 98-99) “İnsan, toplumsal özellikli olup, gerçek anlamda bir toplulukta ve toplumda varlığını sergile[diği]” (Açıkgöz 2003: 33) için aynı zamanda “İletişim, toplum yaşamının başlangıcından günümüze kadar her aşama ve durumda, her koşul ve ilişkide görülen toplumsal bir eylem” (Tüfekçioğlu 1997: 84) şekline dönüşmüştür. Toplumsal iletişim ise ortak bir düşünme ve yaşama biçiminin paylaşılmasını beraberinde getirir. Çünkü insan, doğası gereği tek başına yaşayamayacak bir varlıktır. Dolayısıyla insanın bu özelliği diğer insanlarla anlaşma ve iletişim kurma zorunluluğunu da doğurmuştur. Böylece bireysel yaşamdan toplumsal yaşama adım atan insanoğlu, ilişkilerini yönetebilmek, sorunlarını çözebilmek, bilgisini aktarabilmek, çeşitli ihtiyaçlar sonucu doğmuş kurumları idare ve idame edebilmek için iletişimi bir sistem haline getirmiştir. Bu sistem aynı zamanda kuşaklar arasındaki bağlantıyı da sağlamış, insanlar kendilerinden sonra gelen kuşaklara bilgi, görgü, deneyim ve sanatsal üretimlerini de aktarabilme olanağı bulmuşlardır. Böylece toplumda ortak bir değerler dünyası, estetik anlayış, sanatsal faaliyetler bütünü, dünyayı ve olayları algılama ve anlamlandırma sistemi ortaya çıkmıştır.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/3, Summer, 2012*

Toplumsal iletişim sistemi, bu sayılan ortak paydalarda insanları bir araya getirirken yüzlerce, binlerce yıllık süreçte toplum kültürünü oluşturma işlevini üstlenen bir araç durumuna da gelerek aynı zamanda bu kültürün sürdürülebilme, aktarılabilme ve yaşatılabilme özelliklerini de sağlamıştır.

Toplumsal iletişim, bu kültürel yapının oluşmasını sağlarken onun çağlar içindeki görünüşünde değişikliklerin yaşandığı da aşikârdır. Dolayısıyla toplumlar, iletişim sistemlerindeki değişikliklere bağlı olarak farklı kültür dönemlerini yaşamışlar, yaşıyorlar ve yaşayacaklardır. Bu bağlamda Amerikalı araştırmacı Walter Ong'un kültürü, "birincil sözlü kültür" ve "ikincil sözlü kültür" şeklinde ikiye ayırması dikkat çekicidir. Buna göre Ong "yazı ve matbaa kavramlarının varlığını bile bilmeyen, iletişimin yalnız konuşma dilinden oluştuğu kültürleri, 'birincil sözlü kültür' olarak nitelendir[ir.]" (Ong 2007: 23). Ong'un belirttiği birincil sözlü kültür çağı, ürünlerin sözlü olarak üretildiği, paylaşıldığı, nesilden nesile aktarıldığı bir çağdır ve bu dönemde yazılı metinler yoktur. Sözlü kültürün ikinci döneminde ise elektronik iletişim araçları, kişiler ve toplumlar arasındaki iletişimde önemli bir yer edinmiştir. Buna göre, "Günümüz ileri teknolojisiyle yaşantımıza giren telefon, radyo, televizyon ve diğer elektronik araçların 'sözlü' nitelikleri, üretimi ve işlevi önce yazı ve metinden çıkıp sonra konuşma diline dönüştüğü için 'ikincil sözlü kültür'ü oluşturur." (Ong 2007: 23-24). Böylece Ong, yazı ve matbaayla birlikte birincil sözlü kültür çağının yok olduğu, teknolojik gelişmelerle ikincil sözlü kültür çağının başladığı değerlendirmesini yapmaktadır.

İkincil sözlü kültürün geniş bir şekilde varlık bulduğu 21. yüzyılın elektronik dünyasında birincil sözlü kültür ürünlerinin toplumun fertleri tarafından çağın ihtiyaçları, toplumun ilgi, istek, beklentileri ve teknolojik gelişmelerle paralel olarak yenilenip değiştirilerek son hâllerinden bambaşka formlarla yine topluma sunulmak üzere hazırlandığı görülmektedir. Yani günümüz sanatçısı, mimarı, film yapımcısı, bestekârı vd. son teknoloji aletleri ve çağın fikir akımlarını, gelenekten gelen bir halk ürünü ya da edebî yaratmayla birleştirmekte, aslında ortaya çıkardığı yeni üründe eskiyi öz olarak kullanmaktadır. İşte birincil sözlü kültür ürünlerinin ikincil sözlü kültür ortamına aktarılmasıyla oluşturulan bu süreklilik ise eski eserle yeni eser arasında bir "metinlerarasılık" ilişkisinin varlığına işaret etmektedir. Burada metinlerarasılık kavramının sadece yazılı ve sözlü metinler arasındaki ilişkiler için değil aynı zamanda diğer sanatsal ürünler arasındaki ilişkiler anlamında kullanıldığına dikkat edilmelidir. Zira belki ortada herhangi bir metin yoktur; ancak mesela reklamlarda, filmlerde, mimaride, müzikte vs. geçmişe ve geleneğe ait ürünlerin dönüştürülerek yeniden kullanılmasının metinlerarasılık kavramının içerdiği anlam ilişkileriyle açıklanabileceği ortadadır. Bu noktada belki bu tür bir metinlerarasılığın yeni bir adlandırmaya ihtiyacı olduğu da düşünülebilir. Ancak, bu konu çalışmamızla doğrudan ilgili olmadığı için üzerinde durulmayacaktır.

Bu bağlamda, bu çalışmada Candan Erçetin'in 2009 yılında piyasaya çıkan *Kırık Kalpler Durağında* isimli albümündeki *Ninni* adlı şarkısının öncelikle sözlü kültür ürünlerinden olan ninni ve masal türleriyle "yeniden yazma" yöntemini kullanarak kurduğu metinlerarası ilişki, Gerard Genette'in "ötemetinsellik" başlığı altında andığı "anametinsellik" yaklaşımı aracılığıyla değerlendirilerek gelenek içerisinden derlenmiş bu ürünler ile ortaya konulan pop şarkısı arasında yaşanan biçimsel ve anlamsal dönüşümler belirlenmeye çalışılacak, ardından ninni ve masal türlerinin bir iletişim malzemesi olarak kullanılışı, sanatçının bu türlerin özellikleri üzerinden kurduğu semboller dünyasıyla yapmak istediği toplumsal ve siyasi eleştiri ile bu eleştirinin etkileri ele alınacaktır.

İncelemeye esas olan şarkı sözleri şu şekildedir:

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/3, Summer, 2012

Ninni

Uyusun da büyüsün ninni.

Tıpış tıpış yürüsün ninni.

Dertlerini sürüsün ninni.

Oğlum, kızım uyusun ninni.

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde,
Çok da uzun olmayan belli bir zaman önce,
Çok da uzak olmayan, çok güzel diyarın birinde,
Bereketi dillerden düşmeyen bir köy varmış...

Denizi de bilirmiş, dağı da bilirmiş bu güzel köyün insanı.
Yağmurda yürür, karda kayar; ama güneşli günleri severmiş.
Meze yaparmış bu köylüler iki kadehe tüm acılarını.
Böylece birden unutuverirmiş geçmiş dargınlıklarını...

Aslına bakacak olursan çok zenginmiş tarlaları.
Ama, nedeni bilinmez, bu köylüler her daim fakir...
Yokmuş galiba köydeki kargaların bunda bir etkisi.
Böyle gelmiş, böyle gidermiş, ne de olsa alın yazısı...

Dayanamamış biri sonunda, kargalara başkaldırmış.
“Hakkımızı yiyorlar!” deyip bütün köyü ayaklandırmış.
Sonunda başa çıkmış köyü istila eden kargalarla,
Ama, kendisi de göçüp gitmiş tabi eninde sonunda...

Uyusun da büyüsün ninni.
Tıpış tıpış yürüsün ninni.
Dertlerini sürüsün ninni.
Oğlum, kızım uyusun ninni.

Ardından ağlamış köydeki herkes çok uzun yıllarca.
Ağlarken, ağlarken köy unutmış kargaları tamamıyla.
Üzülüp, dövünüp dururken birden övünmeye başlamış,

Turkish Studies

Ancak, övünüp durduğu sadece hatıraymış...

Günün birinde köyün üstüne kapkara bulutlar yerleşmiş.
Kimse bulutları kargaların getirdiğini fark etmemiş.
Köydekiler yaz yağmurudur; gelir, geçer zannetmişler,
Ama, bu kara bulutlar kopacak fırtınanın habercisiymiş...

Kargaların çalacağı emekten medet uman bazı kurnazlar,
Köylüye ninniler söyleyip apaçık hedef şaşırtmışlar.
Soytarısıyla yalancısı bu köyün bir gün gelmiş, el ele vermiş.
Bildik beyaz camın içine girip siyah yalanlar söylemiş...

Onların baktığı yerden bütün köy çok aptalmış.
Çünkü, aptal olmasalar böyle aldanmazlarmış.
Değil mi ki, bütün köy olana bitene ses çıkarmadan bakmış,
O zaman başlarına gelenlere müstahaklarmış...

Ah, ne güzel ninniymiş bu cehalet.
Herkes dalıp uyumuş nihayet.
Top atsan uyanmazmış, ne rehavet?
E benim köyüme, eee ee...

Aslında köyün akıllısı çokmuş, âlimi, dedesi, filozofu çokmuş.
Var, diye bas bas bağıyorlar; ama hiçbirinin söz hakkı yokmuş.
Çünkü bilene, düşünene, yazana kargaların itirazı çokmuş.
Ve onlardan öğrendikleriyle kurnazlar herkesi uyutmuş.

Güzel köyüm ne zaman uyanırsın?
Bu duruma ne kadar dayanırsın?
Sanma ki, uyurken kazanırsın,
Hadi köyüm, ne zaman uyanırsın?
Söz: Aylin Atalay - Candan Erçetin - Anonim
Müzik: Anonim (Erçetin 2009)

Turkish Studies

Söz ve müziğinin sözlü kültürden alındığı belirtilen eser, her ne kadar tek bir bütünü meydana getirse de girift hâldeki iki ayrı bölümden oluşmaktadır. Bu doğrultuda,

Uyusun da büyüsün ninni.

Tıpış tıpış yürüsün ninni.

Dertlerini sürüsün ninni.

Oğlum, kızım uyusun ninni.

Ah, ne güzel ninniymiş bu cehalet.

Herkes dalıp uyumuş nihayet.

Top atsan uyanmazmış, ne rehavet?

E benim köyüme, eee ee...

Güzel köyüm ne zaman uyanırsın?

Bu duruma ne kadar dayanırsın?

Sanma ki, uyurken kazanırsın,

Hadi köyüm, ne zaman uyanırsın?

şeklindeki dizelerin birinci bölümü;

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde,

Çok da uzun olmayan belli bir zaman önce,

Çok da uzak olmayan, çok güzel diyarın birinde,

Bereketi dillerden düşmeyen bir köy varmış...

Denizi de bilirmiş, dağı da bilirmiş bu güzel köyün insanı.

Yağmurda yürür, karda kayar; ama güneşli günleri severmiş.

Meze yaparmış bu köylüler iki kadehe tüm acılarını.

Böylece birden unutuverirmiş geçmiş dargınlıklarını...

Aslına bakacak olursan çok zenginmiş tarlaları.

Ama, nedeni bilinmez, bu köylüler her daim fakir...

Yokmuş galiba köydeki kargaların bunda bir etkisi.

Böyle gelmiş, böyle gidermiş, ne de olsa alın yazısı...

Dayanamamış biri sonunda, kargalara başkaldırmış.

“Hakkımızı yiyorlar!” deyip bütün köyü ayaklandırmış.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/3, Summer, 2012

Sonunda başa çıkmış köyü istila eden kargalarla,
Ama, kendisi de göçüp gitmiş tabi eninde sonunda...

Ardından ağlamış köydeki herkes çok uzun yıllarca.
Ağlarken, ağlarken köy unutmış kargaları tamamıyla.
Üzülüp, dövünüp dururken birden övünmeye başlamış,
Ancak, övünüp durduğu sadece hatıraymış...

Günün birinde köyün üstüne kapkara bulutlar yerleşmiş.
Kimse bulutları kargaların getirdiğini fark etmemiş.
Köydekiler yaz yağmurudur; gelir, geçer zannetmişler,
Ama, bu kara bulutlar kopacak fırtınanın habercisiymiş...

Kargaların çalacağı emekten medet uman bazı kurnazlar,
Köylüye ninniler söyleyip apaçık hedef şaşırtmışlar.
Soytarısıyla yalancısı bu köyün bir gün gelmiş, el ele vermiş.
Bildik beyaz camın içine girip siyah yalanlar söylemiş...

Onların baktığı yerden bütün köy çok aptalmış.
Çünkü, aptal olmasalar böyle aldanmazlarmış.
Değil mi ki, bütün köy olana bitene ses çıkarmadan bakmış,
O zaman başlarına gelenlere müstahaklarmış...

Aslında köyün akıllısı çokmuş, âlimi, dedesi, filozofu çokmuş.
Var, diye bas bas bağıyorlar; ama hiçbirinin söz hakkı yokmuş.
Çünkü bilene, düşünene, yazana kargaların itirazı çokmuş.
Ve onlardan öğrendikleriyle kurnazlar herkesi uyutmuş.

şeklindeki dizelerin ise ikinci bölümü oluşturduğu görülmektedir.

Birinci bölümünün sözleri hazırlanırken, sözlü kültür içerisinde canlı bir şekilde yaşayan

“Uyusun da büyüsün ninni.

Tıpış tıpış yürüsün ninni.

E benim [...]’e eee ee ...” (Kaya 1999: 368)

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/3, Summer, 2012*

şeklindeki kalıplaşmış ninni dizelerinin kaynak olarak alındığı ve bir düzenlemeyle söz yazarının vermek istediği, aşağıda değinilecek olan, mesajlara uygun olarak yepyeni bir ninni metninin oluşturulduğu görülmektedir.

İkinci bölümün de yine sözlü kültür ürünlerinden masal formunun özelliklerinden yararlanılarak üretilen yeni bir masal olduğu dikkatleri çekmektedir.

“Masallardaki zamanın belirsizliği genellikle şu ifadelerle yansıtılır: Evvel zaman içinde, bir zamanlar, zamanın birinde, geçmiş zamanın birinde...” (Bilkan 2009: 74) Bu bilgiden hareketle şarkıdaki,

“Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde,
Çok da uzun olmayan belli bir zaman önce,
Çok da uzak olmayan, çok güzel diyarın birinde,
Bereketi dillerden düşmeyen bir köy varmış...

şeklindeki bölüm “Masallarda[kı] zaman ve mekân unsurlarının belirsiz olma” (Bilkan 2009: 73) özelliğini ortaya koymaktadır. Yine anlatımda –mişli geçmiş zamanın kullanılması masal türünün ayırıcı özelliklerindedir.

Genette, metinlerarası ilişki kurulmasını sağlayan “anametinsellik” ilişkisini, bir B metnini (ana metin) daha önceki bir A metnine (alt metin) hiçbir yorum yapmadan bağlayan her tür ilişki olarak tanımlar. Ana metinsellik ilişkisinde Genette’in önemseydiği unsur, metinlerarası ilişki kuran bir anlatının bunu isteyerek ve bilinçli bir şekilde gerçekleştirmesidir (Aktulum 2000: 84).

Şarkıda anametinsellik ilişkisinin sanatçının sözlü kültür ortamından derleyip alt metin olarak kullandığı Anonim Halk Edebiyatı ürünleri olan ninni ve masalla kurulduğu görülmektedir. Böylelikle birincil sözlü kültür dönemi ürünleri, ikincil sözlü kültür dönemi içerisinde bir popüler müzik sanatçısının eserine bağlanmıştır.

Kubilay Aktulum, Genette’in anametinsellik dönüşümlerini, “biçimsel değişimler” (dönüştürümler) ve “izleksel” ya da “anlamsal değişimler” (dönüştürümler) olarak sınıflandırarak biçimsel dönüşümlerin anlamdan ziyade biçimsel dönüşümler yaptığını, anlamsal dönüşümlerde ise anlamın açık bir şekilde ve bilerek dönüştürüldüğünü belirtir (Aktulum 2000: 142).

Şarkıda ninni bölümleri, türünün biçimsel özellikleri ve ezgisiyle sunulmuştur; ancak masal bölümlerinin, türünün genel bir özelliği olan konuşma diliyle sunum yerine popüler müzik içerisinde son yılların moda tarzı “rap”e uyarlandığı görülmektedir. Bu durum da, bu bölümlerde biçimsel bir dönüşümün yapıldığına işaret etmektedir. Bu biçimsel dönüşüm ise sanatçının, dinleyici kitlesinin ilgi ve taleplerine uyma isteğinden kaynaklandığını akla getirmektedir.

Şarkıdaki anlamsal dönüşümlerin daha çok ninninin işlevleri üzerinden yapıldığı görülmektedir.

Ninni, çocuklar dünyasının bir türüdür. Sevgi ve şefkatle süslenen ninnilerin ortak dili, annelerin çocuklarıyla iletişime geçme vasıtasıdır. Ninninin çocukta dil, duygu gelişimini sağlama gibi işlevleri vardır. Bunların yanında bir diğer işlevi de “Çocuğun uyumasına yardımcı olmak, şayet ağlıyorsa susturmak[tır.]” (Kaya 1999: 342). Şarkı sözleri incelendiği zaman ise ninninin bilakis uyandırma, fark ettirme işlevi üstlendiği görülmektedir.

Sanatçı şarkısında, türün hedef kitlesi olan çocuklar yerine büyüklere seslenip zamanının siyasi ortamına ve toplumuna eleştirilerde bulunmaktadır. Bunu da özellikle ninni sözleri, ezgisi ve formunu kullanarak yeniden yazıp nakarat olarak kullandığı,

Turkish Studies

Ah, ne güzel ninniymiş bu cehalet.
 Herkes dalıp uyumuş nihayet.
 Top atsan uyanmazmış, ne rehavet?
 E benim köyüme, ee ee ...
 ...
 Güzel köyüm ne zaman uyanırsın?
 Bu duruma ne kadar dayanırsın?
 Sanma ki uyurken kazanırsın.
 Hadi köyüm, ne zaman uyanırsın?

bölümlerinde yaptığı görülmektedir. Alt metinde olmayan bu dizeler, söz yazarı tarafından ninniye eklenen bölümlerdir. Görüldüğü gibi Candan Erçetin bu bölümlerde toplumu kaplayan cehaleti, insanların emeklerinin çalınması, açık açık sömürülmeleri karşısındaki suskunluklarını eleştirmekte ve bu uyku hâinden uyanmaları için onlara uyarılarda bulunmaktadır. Bunlar da Erçetin'in sözlü kültür ürünleri üzerinde anlamsal dönüştürmeleriyle elde ettiği verimlerdir. Bu anlamsal dönüşümün de, sanatçının alt metin olarak tespit ettiği ninni ve masala yeni bölümler ve unsurlar ekleyerek temayı farklılaştırması, böylece metne kendi izleksel anlamını vermesi nedeniyle “benöyküsel dönüştürüm” (Aktulum 2000: 147) olduğu görülmektedir.

Sözlü kültürde yer alan masal ve ninni motifleri, şarkıda yinelenmekle birlikte tamamen şarkının kendi metnini oluşturması için yeniden konumlandırılmıştır. Böylece şarkıda başka türde ve bağlamda bir metin üretilirken amaç, zamanın toplumsal yapısını ve siyasetini eleştirmektir. Böylece masalda anlatılan köy ve o köyde yaşananlar sanatçının ninnisinin dile getirdiği cehaletle birleştirilmiş, bu doğrultuda alt metinden ana metne doğru bir tematik değişiklik de sağlanmaya çalışılmıştır.

Metinlerarasılıkta bir yöntem olarak kullanılan “yeniden yazma” ise “bir yazarın başka bir yazara ait bir metni, bir gönderge metnini, bir alt metni (hypotexte) yeniden yazması, onu yeni bir durumda, yeni bir bağlamda, yeni bir okur kitlesi için, yeni işlevlerle, yeni erklerle dönüştürmesi işlemidir. Yeniden yazma genel olarak, hangi türden olursa olsun, önceki bir metnin, onu taklit eden, dönüştüren, açık ya da kapalı bir biçimde ona gönderen bir başka metinde yinelenmesi olarak tanımlanır.” (Aktulum 2000: 236).

Candan Erçetin, vermek istediği mesajlarla yoğurarak ürettiği ninni ve masalı iç içe geçmiş bir şekilde dinleyicilerine sunmuştur. Bunu yaparken de ninni bölümlerini sözlü gelenekte bilinen ninni ezgisi ve edasıyla; masal bölümlerini ise rap tarzında söylemiş ve ortaya geleneksel olanla modern olanın sentezini sunan bir şarkı çıkmıştır. Bu da sanatçının, gelenekten aldığı anonim alt metin ve formları, içerisinde bulunduğu popüler müzik çevresi ve bu çevrenin hayran kitlesinin ilgi, istek ve beğenisine uygun bir şekilde yeniden yazmaya tabi tutarak yeni bir temasal bağlam ile farklı bir yapıya kavuşturmuş olduğunu ve modern dönem içerisinde başka türde sanatsal bir ana metin meydana getirdiğini göstermektedir.

Sanatçının toplumsal eleştiri için ninniye bilinçli bir şekilde seçtiği görülmektedir. Zira, ninni söylenip uyutulmaya çalışılan bebekle, masalda geçen köylüler arasında bir benzetmenin yapıldığı görülmektedir. Nasıl ki, bir bebeğin uyurken dünyada yaşanan hiçbir şeyden haberi olmazsa masalda anlatılan köylülerin yani zamanın toplumunun da, işte o uyuyan bebek gibi yaşananlardan hiçbir haberi yoktur, olmayacaktır. Çünkü o köylüler de haklarının yenmesi, emeklerinin çalınması karşısında en az o uyuyan bebek kadar dünyadan habersizdirler ve hiçbir

Turkish Studies

şeye müdahale e/t/de/memektedirler. Yani aslında, köylüler de gözleri açık bir hâlde, ayakta uyumaktadırlar.

Candan Erçetin, yapmak istediği siyasi ve toplumsal eleştiri için şarkısında ninninin yanında masal formunu da kullanmış, bu formun özelliklerine uygun olarak kendi fikirlerini, toplumsal mesajlarını aktarabileceği yeni bir ana metin meydana getirmiştir:

“Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde,
Çok da uzun olmayan belli bir zaman önce,
Çok da uzak olmayan, çok güzel diyarın birinde,
Bereketi dillerden düşmeyen bir köy varmış...”

Çok zengin ve bereketli topraklara sahip olan bu köyün insanları bu berekete ve zenginliğe rağmen fakirdirler; ancak buna rağmen yine de mutlu bir şekilde yaşarlar. Köylünün ürettiği ürünleri kargaların çalmalarına karşın köylüler bu duruma “alın yazısı” deyip geçerler, üzerlerine ölü toprağı serpilmiş gibi tepkisizdirler. Ancak, içlerinden çıkan “biri”si “Hakkımızı yiyorlar!” diyerek köylüleri ayaklandırıp kargalara başkaldırır ve köylüleri emeklerini çalan kargalardan kurtarır. Fakat eninde sonunda o da bu dünyadan göçüp gider...

Kargalara karşı kazanılan bu zaferden sonra senelerce sadece övünüp duran köylüler, kargaların tüm köyü yeniden istila etmesiyle eski, fakir günlerine tekrar geri dönerler. Köyün soytarısı ve yalancısının söylediği yalanlara kanıp kargalarla mücadele etmek için harekete geçmeyerek onların emeklerini çalmalarına göz yumarlar. Bu duruma itiraz eden köydeki âlim ve akıllılar ise kargalar ve köyün kurnazları tarafından her daim susturularak bu sömürü düzeni böylece devam ettirilir. Candan Erçetin ise bu durum karşısında yine ninniye başvurarak,

“Güzel köyüm ne zaman uyanırsın?

Bu duruma ne kadar dayanırsın?

Sanma ki, uyurken kazanırsın.

Hadi köyüm, ne zaman uyanırsın?”

dizeleriyle toplumu uyandırmaya çalışır ve şarkı da bu şekilde sonlanır.

“Masalların sonunda, olumlu ve sağduyulu kişilerin kazanması dinleyenlere psikolojik bir rahatlama imkânı sağlamaktadır.” (Bilkan 2009: 42). Haksızlık edenler, yalancılar, hırsızlar, açgözlüler, sahtekârlar, kötü kalpliler cezalandırılıp masal dinleyicisi de gelecekte emin olarak, sonuçta mutlaka iyilerin kazanacağını düşünüp mutlu olurken, Erçetin’in masalının sonunda geleneksel olanın aksine olumsuz bir durum vardır. Kötüler, hırsızlar topluma egemendir ve iyilerin, halkın hakkını gasp etmeye, yemeye devam etmektedir. Kargaların gökyüzünü karatmasıyla birlikte kapkara bir tablo çizilmektedir. Soyulan, çırpılan, sömürülen, emekleri çalınan, hakları yenen bir köy ve mutsuz insanlar...

“Masalların büyük bir çoğunluğu[nun] olağanüstü kişi ve olayları konu al[masına]” (Artun 2008: 108) karşın Candan Erçetin’in masalı gerçekliklerle örülmüş bir dünyadan haber vermektedir. Bu gerçekçi masalda simgesel değişim ve dönüşümlerin gerçekleştirildiği görülmektedir. Masalarda kurnaz ve hain tip genellikle tilkiyken bu şarkıdaki masalda ise kargalar, kurnaz ve hain bir kimlikle dinleyici karşısında çıkar. Bu da kargaların leş yiyici özelliğiyle ilişkilendirilebilir. Masalda kargalar, toplumu sömüren sahtekâr tipler için kullanılan tabirle köylünün ürünleri üzerine bir leş yiyici gibi saldırarak emekleri çalmaktadır. Böylece bir masal tipinin ayırıcı özelliğinin değiştirildiği görülür.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/3, Summer, 2012

Masalarda “Dünyanın mutluluklarından yoksun kişilerin, alınyazılarını yenme çabasını Keloğlan” (Boratav 1995: 83) gibi bir tip üzerine alarak bütün engelleri aşp kötülerini yener ve halkı mutlu sona ulaştırır. Bu masalda ise “biri” kötülerin, toplumu sömüren hak yiyicilerin karşısına çıkarak sadece bir süreliğine onları alt eder ve o da ölümlüler dünyasından göç edip gider. Bu durum, o göçüp gittikten ve kargaların köyü tekrar istila etmesinden sonra ortaya çıkan “soytarı”, “kurnaz” ve “yalancı”nın ise işlerine gelmektedir. Zira onlar da “kargaların çaldığı emekten medet umarlar”.

Burada masala toplumsal eleştiri görevi yüklenmiştir. Bilinmeyen bir diyardaki masal kahramanları sosyal hayat ve dönem siyaseti içindeki sorunları temsil ettirilerek başka işlemlere büründürülmüştür. Kahramanların çok bariz olan yanlışlar karşısında bile susmaları; konuşmak, gerçeği anlatmak, fark ettirmek isteyenleri de susturmaları yaşanan zamana uymadığı için eleştirilirken, üstü kapalı bir söyleme yer verilmiştir. Bu da masal dünyasının muğlaklığı ve uyuyan çocuk-toplum imajıyla sağlanmıştır.

Bu iç içe geçmiş şekilde dinleyiciye sunulan ninni, masal ve rap tarzının kesişme noktasında sanatçının sembolik bir anlatım yolunu seçerek Türkiye’yi anlattığı, bu bağlamda Türk halkı ve siyaseti üzerine bir eleştiri mesajını popüler müzik dinleyicilerine iletmeyi amaçladığı görülmektedir.

Popüler müzik, “elektronik kitle kültürü çağı”nın (Sanders 2010: 219) etkin kullanılan bir iletişim biçimidir. “Dinleyiciyle tek teması milyonlarca satan CD ve kasetlere dayanan bir sanatçı bile bir şekilde her bir dinleyiciyle kişisel bir iletişim kurmaktadır.” (Lull 2000: 13). Bu iletişim biçimi vasıtasıyla popüler şarkıların sözleri de “Politik duygu ve düşünceleri müzik yoluyla insanlara iletme” (Dunaway 2000: 48) amacıyla kullanılabilir. Böylece ortaya “politik pop” kavramı çıkmaktadır. Jhon Storey, *Popüler Kültür Çalışmaları Kuramlar ve Metotlar* adlı eserinde politik popu “Basit anlamda, politik olan, içinde politik yorumlar ve eleştiriler bulunan bir müziktir.” (Storey 2000: 129) şeklinde tanımlarken David King Dunaway de “Sözlerin ya da melodinin dinleyicide bir politik yargı uyandırması ya da çağrıştırması durumunda, müziğin politik olduğu[nu]” (Dunaway 2000: 50) söylemektedir.

Bu politik pop kavramı çerçevesinde Candan Erçetin’in NTV’de yayınlanan “Gece Gündüz” programında *Ninni* adlı şarkısı üzerine yaptığı açıklamalar önemli görünmektedir:

“NTV’de Yekta Kopan’ın sunduğu Gece Gündüz programına konuk olan Candan Erçetin, kısa bir süre önce üzerinde çok konuşulan ve internete düşen şarkısı Ninni’deki sözlerle ne kastettiğini anlattı. Erçetin’in, bazı anonim sözlerle beraber Aylin Atalay ile yazdıkları şarkının sözleri nedeniyle çeşitli spekülasyonlar ortaya atılmıştı.

‘Güzel Köyüm Ne Zaman Uyanırsın?’ sözleriyle bugün yaşanan politik ortama gönderme yapıldığı şeklinde sözler üzerine Candan Erçetin, ‘Bir kere politik bir gönderme mi ona çok emin değilim. Ben sosyolojik bir tespit yapıyorum. Bunların içinde ben de varım. Yani önce kendime de yapıyorum’ diyerek uyuyanlardan bir tanesinin de kendisi olduğunu vurguladı.

‘Biz çok çok uzun yıllardır, biraz bir köşede durup seyreder olduk ve seyrettiklerimizin boyutları giderek daha vahim yerlere ulaştıkça, biz daha sessizleşmeye başladık’ diyen Candan Erçetin, bunun da herkesin yaşamının kalitesini düşürdüğünü ifade etti.

Candan Erçetin, şarkının, insanlara uyanmaları için yapılan bir çağrı olduğunu belirterek ‘Bu uyanış nasıl bir uyanış? En azından buluşalım. Bunu değiştirebilir miyiz? Bu halimizi değiştirebilir miyiz? Biz o halimizi değiştirdiğimizde, yaşamımızın da kalitesi ve gidişatı değişecektir diye umuyorum’ şeklinde konuşarak genel gidişatı durdurmak ya da bundan medet

ummanın mümkün olmadığını ve kendi tecrübesinin de öyle olmayacağı yolunda olduğunu vurguladı.

Türk halkı olarak, artık konuşmanın, itirazlarını dile getirmenin gerektiğini söyleyen Candan Erçetin, ‘Kadercı bir yapıya sahibiz, ben de onlardan biriyim yanlış anlaşılmasın ama bu kadercilikle daha iyi yere gitmeyeceğiz’ dedi.” (<http://www.haberler.com/candan-ercetin-o-ninni-yi-kime-soyledi-haberi/02.01.2010>).

Yine Candan Erçetin, 6 Ocak 2010 tarihinde yayınlanan “Abbas Güçlü ile Genç Bakış” programında,

"Türkiye'nin boş bir ninni ile uyutulduğunu düşünüyorum. Ninni isimli şarkımda da bunu anlatmak istedim. Dış güçlerden gelen emirlere göre davranmaya itirazım var." diyerek simgesel bir anlatım yoluyla oluşturduğu bu masalın Türkiye'yi anlattığını, bu ninniye de Türk halkına söylediğini dile getirmektedir.

İnternetteki haber sayfalarında şarkı ile ilgili yapılan haberlerde ise şarkının politik anlamına yönelik satırlar dikkati çekmektedir. (<http://www.hurriyet.com.tr/magazin/magazinhatti/13258509.asp?gid=222/16.02.2010>) adresinde yayınlanan “Uyandırmak için ninni söyledi” başlıklı haberde şarkının sembolik sözleri ve sanatçının politik duruşu arasındaki bağlantı vurgulanıyor: “Candan Erçetin, 6 yıl aradan sonra çıkardığı yeni albümünde politik bir şarkıya yer verdi. Sanatçının, sözlerini Aylin Atalay ile birlikte yazdığı Ninni adlı şarkı, Türkiye'nin siyasi geçmişini benzetmelerle, masal tadında anlatıyor. Erçetin albüm teşekkür yazısında da politik duruşuyla ilgili ipuçları veriyor. ‘Tam 5 yıl, 5 ay, 27 gündür susuyorum. Yaşıyorum, görüyorum, hissediyorum, düşünüyorum, yazıyorum ama susuyorum... Sanırım artık bir şeyler söylemenin zamanıdır” diyen Erçetin, son dönemde yaşanan politik olayları resmettiği Ninni’de ‘Güzel köyüm ne zaman uyanırsın’ diyor.”

Şarkının dinleyiciler üzerindeki etkilerine bakılacak olursa masalda geçen köyün Türkiye'yi, köylülerin Türk halkını, yine masaldaki “biri”nin de Atatürk’ü temsil ettiği yolundaki görüşlerin dinleyiciler tarafından internetteki forum sitelerinde dile getirildiği görülmektedir. Zira “Popüler müzikte simgesel anlam dinleyici tarafından keşfedilir ve üretilir.” (Erol 2005: 172).

(<http://ozgurcedusler.blogcu.com/candan-ercetin-ninni-dinle-ve-sarki-sozleri/6611846/02.02.2010>) adresinde “vatan sever” adlı kullanıcı, şarkının şimdiki Türkiye'yi anlattığını belirtiyor: “şimdiki durumumuzu anlatıyor ne zaman kurtulacak bu türkiye bir daha kurtarabilecekmiyiz”

“şahin güney” adlı üye de şarkıda Türkiye'nin anlatıldığını düşünüyor ve milletin uyuduğuna vurgu yapıyor: “bir ülkenin tarifi bu kadar güzel bu kadar harika tarifi olur sevgili candan harikanın harikası bir şarkı bir daha böylesi asla yazılıp okunamaz bu millete hakikatten ninni ninni”

“Mustafa Şen” adlı üye ise Kurtuluş Savaşı’nı bu milletin atalarının yapmasıyla yine aynı millet arasında bir çelişkinin olduğunu düşünüyor: “Teşekkürler Erçetin. Güzel ülkemizin insanları, Kurtuluş Savaşını gerçekten bu toprak üzerinde yaşayanların atalarını yaptı? Eğer öyleyse bu sessizlik niye?”

“Mustafa” adlı üye “uyuyan türkiye uyan, atatürk'ün torunları uyan” konu başlıklı notunda ise milleti uyanmaya davet ediyor: “şarkı bu günümüzü çok güzel anlatıyor sayın erçetin bir de avantajı olduğu için uyanmayan aydınlarımız uyansa halk zaten hala cahilliği üstünlük biliyor korku türkiyesinde hep uyumak istiyor fakat eninde sonunda uyanacaklar inşallah iş işten geçmez”

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/3, Summer, 2012

“liamsimalgas” adlı üye de şarkının Atatürk zamanını ve günümüzü anlattığını söylüyor: “(ama kendisinde göçüp gitmiş tabii eninde sonunda), ya kadar olan kısmı Atatürk zamanını anlatıyor, ondan sonraki kısım şimdiki zamanı anlatıyor, eline ağzına sağlık candan”

“Enver” adlı üye ise şarkının sözleri üzerinden seçim sonuçlarına gönderme yapıyor: “uyan % 47 uyan”

Çeşitli internet siteleri, forum ve blog sayfalarında bu şarkıyla ilgili yüzlerce sayfa dokümana ulaşılabilir. Şarkının internette yer alan başlıca video ve müzik paylaşım sitelerindeki tıklanma sayıları da bu çalışmanın amacına bir katkı sağlayacaktır. Bu sayısal verilere göz atıldığı zaman *Ninni* adlı şarkının 10.02.2010 tarihi itibarıyla www.youtube.com adlı sitede 82937 kez, www.dailymotion.com adlı sitede 24264 kez, www.izlesene.com adlı sitede 18655 kez dinlendiği görülmektedir. Bunların yanında sadece bu sitelerde dinleyiciler tarafından hazırlanarak eklenen aynı şarkının birçok farklı klibinin yayınlandığı ve bu kliplerin de binlerce kez dinlendiği de hesaba katılacak olursa bu sayıların daha da artması söz konusu olacaktır.

Görüldüğü gibi ikincil sözlü kültür ortamında dinleyiciler tarafından şarkıya ve sembolik anlamına yoğun bir ilgi gösterilmektedir.

Yukarıda verilen politik pop ile ilgili tanım ve bilgilerden, sanatçının kendi açıklamalarından ve şarkı hakkında internet sayfalarında yer alan yorumlardan yola çıkarak Candan Erçetin’in *Ninni* adlı şarkısının politik pop kavramı içerisinde değerlendirilebileceği görülmektedir. Eldeki veriler de sanatçının politik tutumu ve muhalif söylemlerini destekleyen bir toplumsal kesimin varlığının göstergesidir. Yukarıda görüldüğü üzere sosyal paylaşım sitelerinde veya blog sayfalarında şarkı üzerine yorum yapanların kahir ekseriyeti, şarkı sözlerinden politik yorumlar çıkarmakta ve yorumcular şarkı sözleri üzerinden günümüz toplumu ve siyasetini eleştirmektedir. Bu da sanatçının müziğe sömürü, baskı, haksızlık ve adaletsizliği hedef alan kişisel protestosunu topluma yayma işlevini de yükleyerek toplumda farkındalık yaratma amacına ulaştığının bir göstergesi olmaktadır. Bu ise “Müzik belki de, diğer tüm kültürel biçimlerle karşılaştırıldığında, yaygın ve güçlü bir protesto gerçekleştirmenin en yetkin aracıdır.” (Lull 2000: 17) savını güçlendirmektedir. Müziğin protesto amacıyla kullanılması bağlamında aynı zamanda şarkının masal bölümlerinin sosyo-ekonomik anlamda ezilenlerin, haksızlığa uğrayanların protestosundan doğan ve bir “politik alegori” (Dunaway 2000: 51) niteliği sergileyen rap tarzıyla söylenmiş olması da bilinçli bir seçim yapıldığının göstergesidir.

Şarkıya olan ilgi ve talebin sebeplerinden biri de Candan Erçetin’in, sözlü geleneğe yüzyıllardır yaşayan ninni ve masal formlarını son yılların moda müzik tarzı “rap”e uyarlayıp dönüştürmesi olsa gerektir. Bir diğer söyleyişle bu talebin sebebi, çocuklar dünyasının atmosferine uygun olan alt metin ya da şekillere ait unsurların çağımızın zaman, mekân, toplumsal ve teknolojik şartlarına bağlı olarak popüler müzik pazarının isteklerine uygun olarak hem tema hem de şekil farklılaşmasına uğratılmış olmasıdır.

Bu şarkısıyla sanatçı, hem kendi milletinin sözlü kültürüne ait türlerin müzikal yapısından ve formundan hem de Batılı müzik aletleri ve tarzından yararlanarak bir yerli-Batılı sentezi yapmıştır. Bu bağlamda müzikte yaşanan değişimle geleneğe ait unsurların Batılı formlarla dönüştürülmesi sonucu modern toplum insanının dikkatinin çekilerek piyasa ihtiyacının karşılandığı da söylenebilir. Yani, sözlü ürünler nesilden nesile aktarılmakta, bu esnada değişime uğramakta ve icra edildikleri ortamın özelliklerine, beklentilerine göre şekillenebilmekte, yeni müzik tınıları ile dinleyicilerine aktarılabilen ve bu durum aynı zamanda da kültür endüstrisine hizmet etmektedir. Bu noktada ayrıca Candan Erçetin’in kitle iletişim araçları kanalıyla toplumsal iletişim ortamında bir dinleyici kitlesi edindiği, masal ve ninniye yeni hâlleriyle dinletip

popülerleştirebildiği, böylelikle de kültür endüstrisindeki yerini aldığı değerlendirilmesini yapabilmek de mümkündür.

Bir başka açıdan ise sanatçının elektronik kitle kültürü çağında masal anlatma geleneğinin sürdürücüsü konumunda, son teknoloji müzik aletleri ve yeni tekniklerle sanatını icra eden çağdaş bir masal anası olduğu da söylenebilir.

Sonuç olarak iletişim, insanoğlunun var olduğu günden beri bir ihtiyaçtır ve günümüzün elektronik ortamında popüler müzik de bu ihtiyacı karşılayan kanallardan biridir.

Her toplumun toplumsal ve kültürel değişim süreci vardır. Toplumlar bu değişim sürecinde, bin yıllar içerisinde meydana getirdikleri sözlü kültür ürünlerini içerisinde genlerini de katarak nesilden nesile aktarırken çağın ihtiyaçları ve gelişmelerine paralel olarak yeniden ve yeniden şekillendirirler.

Toplumsal iletişimde birincil gruplar artık yerini elektronik iletişim araçlarına bırakmış, toplumlar da bu elektronik iletişim araçlarının etkisi altına girmiştir. Böylece kültürel ürünler de yeniden üretilen ve tüketime sunulan nesneye dönüşmüştür.

Günümüzde sinema, müzik, mimari gibi alanlarda yeni gelişmelerle toplumun eski değerlerinin sentezlenip topluma yeniden sunulmasına sıkça rastlanılmaktadır. Bu sentez çalışmasından birisini de Candan Erçetin'in *Ninni* isimli şarkısında yaptığı görülmektedir. Sanatçının şarkısında göndermede bulunduğu sözlü kültür ürünleri de dönüştürülerek zulme, sahtekârlığa, sömürüye, emeğin çalınmasına dikkati çekmekle kalmamış; aynı zamanda dinleyiciye sözlü edebiyat ürünleriyle Batılı müzik değerlerinin bulunduğu zengin bir sanatsal ürünün sunulmasında yani değişim sürecinde eski değerlerin yeni unsurlarla sentezlenip yeniden üretiminde farklı bir örnek olmuştur. Sanatçı, sözlü anlatıdan şarkıya doğru hem biçimsel hem de anlamsal değişiklikleri gerçekleştirirken aynı zamanda türle kurduğu sembolik ilişki sayesinde çocuk-ninni-masal-toplum bağlamında kültürel mirasın kullanımıyla politik duruşunun doğruluğu toplumsal eleştiri ve uyarma odaklı sosyolojik bir tespit ve çözümleme yapmıştır.

Bütün bu değinilen noktalar ışığında pop müziğin halka, geleneğe ait türleri, motifleri kullanarak onları dönüştürme ve yeniden üreterek halkla buluşturma, böylelikle de kültüre ait unsurların devamını sağlama gibi bir işlevi yerine getirdiği de söylenebilir. Ayrıca masal ve ninninin metinlerarasılık yöntemi ile yeni bir metinde ve türde, bir sentez içinde kullanılması bu sözlü kültür ürünlerinin belleklerdeki tazeliğini koruduğunu ve sözlü kültürün yeni metinlere ve türlere kaynaklık edebilme özelliğini göstermektedir.

KAYNAKÇA

- Abbas Güçlü ile Genç Bakış** (Tartışma Programı), Kanal D Televizyonu (6 Ocak 2010).
- AÇIKGÖZ, H. Mustafa (2003). **İletişim Felsefesine Giriş: İnsani İletişimin Felsefi Temelleri**, İstanbul: Birey Yayınları.
- AKTULUM, Kubilay (2000). **Metinlerarası İlişkiler**, Ankara: Öteki Yayınevi.
- ARTUN, Erman (2008). **Anonim Türk Halk Edebiyatı Nesri**, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- BİLKAN, Ali Fuat (2009). **Masal Estetiği**, İstanbul: Timaş Yayınları.
- BORATAV, Pertev Naili (1995). **100 Soruda Türk Halk Edebiyatı**, İstanbul: Gerçek Yayınevi.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/3, Summer, 2012

- DUNAWAY, David King, “ABD’de Politik İletişim Olarak Müzik”, (Yay. Hzl. James Lull), **Popüler Müzik ve İletişim** (Çev. Turgut İbلاغ), Çiviyazıları Yayınları, İstanbul 2000, s. 48-70.
- ERÇETİN, Candan (2009). **Kırık Kalpler Durağında**, İstanbul: Pasaj Müzik.
- EROL, Ayhan (2005). **Popüler Müziği Anlamak: Kültürel Kimlik Bağlamında Popüler Müzikte Anlam**, İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- KAYA, Doğan (1999). **Anonim Halk Şiiri**, Ankara: Akçağ Yayınları.
- LULL, James, “Giriş”, (Yay. Hzl. James Lull), **Popüler Müzik ve İletişim** (Çev. Turgut İbلاغ), Çiviyazıları Yayınları, İstanbul 2000, s.11-47.
- MUTLU, Erol (1994). **İletişim Sözlüğü**, Ankara: Ark Yayınları.
- ONG, Walter J. (2007). **Sözlü ve Yazılı Kültür: Sözüün Teknolojileşmesi** (Çev. Sema Postacıoğlu Banon), İstanbul: Metis Yayınları.
- SANDERS, Barry (2010). **Öküzün A’sı: Elektronik Çağda Yazılı Kültürün Çöküşü ve Şiddetin Yükselişi** (Çev. Şehnaz Tahir), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- STOREY, Jhon (2000). **Popüler Kültür Çalışmaları Kuramlar ve Metotlar** (Çev. Koray Karasahin), İstanbul: Babil Yayınları.
- TÜFEKÇİOĞLU, Hayati (1997). **İletişim Sosyolojisine Başlangıç**, İstanbul: Der Yayınevi.
- http://www.dailymotion.com/video/xbk7en_candan-ercetin-ninni-2009_music (10.02.2010)
- <http://www.haberler.com/candan-ercetin-o-ninni-yi-kime-soyledi-haberi/> (02.01.2010)
- <http://www.hurriyet.com.tr/magazin/magazinhatti/13258509.asp?gid=222> (16.02.2010)
- <http://www.izlesene.com/video/candan-ercetin-ninni/1455203> (10.02.2010)
- <http://ozgurcedusler.blogcu.com/candan-ercetin-ninni-dinle-ve-sarki-sozleri/6611846> (02.02.2010)
- <http://www.youtube.com/watch?v=RXuvGTNSeBU> (10.02.2010)